

คำวินิจฉัยของ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๕/๒๕๕๕

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (นายประยุทธ์ มหากิจศิริ) จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ได้บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. พร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า

นายประยุทธ์ มหากิจศิริ ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ดังนี้

๑. ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ประกอบด้วย เงินฝาก ๑ บัญชี จำนวนเงิน ๖๕,๕๑๔,๓๕๕.๗๑ บาท เงินลงทุนเป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ รวมมูลค่า ๔,๕๐๕,๘๓๕,๗๑๐ บาท และยานพาหนะ รวม ๓ คัน

๒. ทรัพย์สินของคู่สมรส ประกอบด้วย เงินฝาก ๒ บัญชี จำนวนเงิน ๔๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท เงินลงทุนเป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ รวมมูลค่า ๑,๘๕๐,๐๓๕,๐๘๗.๕๐ บาท และที่ดิน ๑๔ แปลง รวมเนื้อที่ ๖๐ ไร่ ๑ งาน ๗ $\frac{๖}{๑๐}$ ตารางวา

๓. ทรัพย์สินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ประกอบด้วย เงินลงทุนเป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ รวมมูลค่า ๒๒๓,๗๕๐,๑๐๕ บาท

๔. หนี้สินของผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ เป็นหนี้กู้ยืมเงินธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน ๔๐,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

ผู้ร้องดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ แล้ว พบว่ามีรายการทรัพย์สินที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ คือ

๑. ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ประกอบด้วย เงินฝาก ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๒๖,๘๘๕,๒๔๐.๕๕ บาท ที่ดิน ๕ แปลง รวมเนื้อที่ ๗๑ ไร่ ๑๐ $\frac{๔}{๑๐}$ ตารางวา และรถยนต์ ๓ คัน

๒. ทรัพย์สินของกลุ่มสมรส ประกอบด้วย เงินฝาก ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๓๕๐,๓๕๘,๕๗๕.๕๘ บาท ที่ดิน ๒๑ แปลง รวมเนื้อที่ ๑๗๒ ไร่ ๑ งาน ๘๕ ตารางวา และบ้านพักอาศัย ๑ หลัง

๓. ทรัพย์สินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ประกอบด้วย เงินฝาก ๑ บัญชี จำนวนเงิน ๒๐๐,๕๘๔.๘๔ บาท และที่ดิน ๒ แปลง รวมเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑ งาน ๕๖ ตารางวา

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหนังสือ ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๓ ถึงผู้ถูกร้อง เพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง กลุ่มสมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ ซึ่งผู้ถูกร้องมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๓ ชี้แจงข้อเท็จจริงไปยังผู้ร้องว่า

๑. บัญชีเงินฝากของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ รายการ เนื่องจากผู้ถูกร้องมีไว้เพื่อใช้หมุนเวียนในธุรกิจ และไม่ได้เก็บบัญชีไว้ที่ตน อีกทั้งบัญชีดังกล่าวไม่มีการเคลื่อนไหว จึงทำให้ไม่ทราบว่ามียอดเงินคงเหลือในบัญชี ดังนั้น ขณะกรอกบัญชี ฯ ผู้ถูกร้องจึงแสดงแต่ยอดในบัญชีเท่าที่จำได้จริงและเป็นบัญชีที่ผู้ถูกร้องใช้หมุนเวียนในธุรกิจตามปกติของผู้ถูกร้องเท่านั้น

๒. บัญชีเงินฝากของกลุ่มสมรส เนื่องจากกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบถึงบัญชีเงินฝากดังกล่าว เพราะกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องมีธุรกิจเป็นของตน มีบัญชีเงินฝากไว้ เพื่อใช้ในธุรกิจตามปกติ และเก็บเงินบางส่วนเป็นส่วนตัว

๓. บัญชีเงินฝากของบุตร ฯ เป็นบัญชีที่กลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องเปิดบัญชีให้และไม่แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ

๔. กรณีที่ดิน ๕ แปลง เป็นที่ดินที่ได้มาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำเนินการ และเก็บเอกสารสิทธิไว้หลายแห่ง จึงจำไม่ได้ว่ามีที่ดินดังกล่าว ในขณะที่รวบรวมทรัพย์สินเพื่อแจ้งในบัญชี ฯ ก็ไม่พบเอกสารสิทธิของที่ดินดังกล่าว จึงทำให้ยื่นขาดไป

๕. กรณีที่ดินของกลุ่มสมรสและบุตร ฯ กลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินเองทั้งสิ้น ทำให้ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่า กลุ่มสมรส และบุตร ฯ มีที่ดิน และผู้ถูกร้องเห็นว่าทรัพย์สินของกลุ่มสมรสและบุตร ฯ มีได้ได้มาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้อง จึงไม่ได้แจ้งไว้ในบัญชี ฯ

๖. กรณีรถยนต์ของผู้ถูกร้อง ๓ คัน เป็นรถยนต์เก่าที่ผู้ถูกร้องใช้ตั้งแต่เริ่มทำธุรกิจ ปัจจุบันไม่ได้ใช้ แต่เก็บไว้เป็นที่ระลึกเท่านั้น จึงลืมนำแจ้งไว้ในบัญชี ฯ

๗. กรณีบ้านพักของกลุ่มสมรสซึ่งแจ้งในบัญชี ฯ ว่าเป็นบ้านพักของกลุ่มสมรสนั้น ความจริงใช้เป็นที่ตั้งของบริษัทซึ่งเป็นที่ทำงานของกลุ่มสมรส ไม่ใช่บ้านพัก และกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องก็ได้พักอาศัยอยู่ในสถานที่นั้น เป็นการกรอกรายการผิดพลาด ความจริงกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องพักอยู่บ้านเลขที่ ๕๓/๕๘ ถนนบางนา - ตราด กม. ๑๕ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ร้องพิจารณารายการทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง กลุ่มสมรส และบุตร ฯ ที่ตรวจสอบพบเพิ่มเติม ประกอบคำชี้แจงของผู้ถูกร้องแล้ว เห็นว่า รายการเงินฝากและที่ดินของบุตร ฯ รายการบ้านพักอาศัย และยานพาหนะของผู้ถูกร้อง เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าหรือจำนวนไม่มากนัก คำชี้แจงต่างๆ ของผู้ถูกร้องรับฟังได้ แต่รายการเงินฝากของผู้ถูกร้องใน ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รายการเงินฝากของกลุ่มสมรสใน ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ รายการที่ดินของผู้ถูกร้อง ๕ แปลง และรายการที่ดินของกลุ่มสมรส ๒๑ แปลง ผู้ร้องมีความเห็นว่า

๑. กรณีเงินฝากของผู้ถูกร้อง ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ ผู้ร้อง เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากที่แสดงไว้ กับที่ตรวจสอบพบเพิ่มเติม แตกต่างกันเกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนเงินที่แสดงไว้ ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นเงินจำนวนเล็กน้อย หากแต่เป็นเงินหลักสิบล้านบาท นอกจากนี้ในบัญชีเงินฝากที่ตรวจสอบพบเพิ่มเติม เป็นบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ๔ บัญชี ซึ่งในการประกอบธุรกิจตามปกติของนักธุรกิจ ย่อมจะต้องสั่งจ่ายเช็คเบิกถอนเงินจากบัญชีกระแสรายวันเหล่านี้อยู่เสมอ ย่อมต้องทราบได้ว่า ผู้ถูกร้องมีบัญชีเงินฝากอื่นๆ นอกเหนือจากที่แสดงรายการไว้ ดังนั้น หากผู้ถูกร้องมีความตั้งใจที่จะแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามที่มีอยู่โดยถูกต้องตามที่มีอยู่จริงแล้ว คงจะตรวจไม่พบรายการในบัญชีเงินฝากเพิ่มมากขึ้น

๒. กรณีเงินของกลุ่มสมรสในบัญชีเงินฝาก ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ ผู้ร้องเห็นว่า บัญชีเงินฝากและจำนวนเงินที่ตรวจพบเพิ่มเติมมีจำนวนมากกว่าที่แสดงรายการไว้อย่างเห็นได้ชัดถึงความแตกต่าง และเป็นเงินหลักร้อยล้านบาท คำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ว่า กลุ่มสมรสมีบัญชีเงินฝากไว้ใช้ในธุรกิจตามปกติ และเก็บเงินเป็นส่วนตัว โดยไม่แจ้งให้ทราบนั้น ย่อมเป็นการยากที่วิญญูชนโดยทั่วไปจะเชื่อได้ว่า บุคคลผู้เป็นนักธุรกิจเช่นเดียวกับผู้ถูกร้อง จะไม่ทราบจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากของกลุ่มสมรสของตน ซึ่งมีจำนวนเกือบสิบล้านบาท

๓. กรณีที่ดินของผู้ถูกร้อง ๕ แปลง ผู้ร้องเห็นว่า คำชี้แจงของผู้ถูกร้องบ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีว่า ตนมีที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์อีกหลายแปลง หากพยายามที่จะแสดงรายการที่ดินเหล่านี้ ในการยื่นบัญชี ฯ ก็จะสามารถดำเนินการตรวจสอบและรวบรวมได้โดยไม่มียาก ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้อง มิได้แสดงรายการที่ดินของตน ทั้ง ๆ ที่ทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงเป็นการจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วย ข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

๔. กรณีที่ดินของกลุ่มสมรส ๒๑ แปลง ผู้ร้องเห็นว่า จำนวนและเนื้อที่ของที่ดินที่ตรวจสอบ พบเพิ่มมีมากกว่าที่ผู้ถูกร้องแสดงรายการไว้เป็นจำนวนมาก ไม่น่าเชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่ทราบว่า กลุ่มสมรส มีที่ดินมากดังที่ตรวจพบเพิ่มเติม คำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ที่อ้างว่า กลุ่มสมรสเป็นผู้เก็บเอกสารสิทธิที่ดินไว้ จึงจำไม่ได้ว่า กลุ่มสมรสมีที่ดินทั้งสิ้นเท่าใดนั้น รับฟังไม่ได้ เพราะผู้ถูกร้องสามารถตรวจสอบเอกสาร เพื่อนำมาแสดงรายการที่ดินให้ถูกต้องตามที่มีอยู่จริงได้ แต่ก็ไม่ดำเนินการ

ดังนั้น ในการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๓ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ ด้วยคะแนนเสียง ๘ เสียง (นายประสิทธิ์ ดำรงชัย กรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้เข้าร่วมประชุมในครั้งดังกล่าว) ว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ พร้อมเอกสารประกอบ กรณี เข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง และมีมติให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ดังนี้

๑. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

๒. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่า มีการกระทำ ดังกล่าวและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า

๑. คำร้องที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ นั้น ไม่สามารถนำมาใช้กับกรณีผู้ถูกร้องได้ เพราะผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เนื่องจากผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ฯ ขณะเข้ารับตำแหน่งในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยยื่นต่อ เลขาธิการวุฒิสภา ตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อมากฎหมายฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไป เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓ จึงถือไม่ได้ว่า เป็นการยื่นตามมาตรา ๒๕๕ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ โดยมีบทบัญญัติมาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมสมาชิกวุฒิสภาต้องยื่นบัญชี ๑ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติไว้ จึงได้มีการรับรองไว้ในบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง มีสาระสำคัญว่า ให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่งทำหน้าที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้ โดยกำหนดให้ระเบียบดังกล่าวต้องผ่านความเห็นชอบจากศาลรัฐธรรมนูญ ระเบียบดังกล่าวมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ถือได้ว่าเป็นวันเริ่มต้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และใช้บังคับจนกว่าจะมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ดังนั้น การที่นายกล้าณรงค์ จันทิก ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. จัดส่งแบบบัญชี ๑ ตามกฎหมาย ป.ป.ป. ไปให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรอก เพื่อยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ๑ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ นั้น ถือได้ว่าการยื่นบัญชี ๑ ของผู้ถูกร้องดังกล่าวไม่ใช่เป็นการยื่นบัญชี ๑ ตามรัฐธรรมนูญ เพราะยื่นก่อนที่ระเบียบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง จะใช้บังคับ

๒. ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบทบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เนื่องจากบทบัญญัตินี้ใช้เป็นบทลงโทษเฉพาะกับ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ในขณะนั้นเท่านั้น โดยโทษที่กำหนดไว้ คือ การให้พ้นจากตำแหน่ง แม้จะมีบทกำหนดโทษที่ต่อเนื่อง คือ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีก็ตาม เป็นบทลงโทษควบคู่กัน มิใช่อย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีของผู้ถูกร้อง ซึ่งพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว มิได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในวันที่ผู้ร้องดำเนินการสอบสวนพิจารณา เมื่อโทษประการแรกไม่เกิดขึ้นโทษต่อเนื่องจึงมีไม่ได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ๑ มาตรา ๓๔ ที่บัญญัติว่า “...ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่.. ฯลฯ..” แสดงว่าเป็นบทลงโทษที่กำหนดไว้เฉพาะกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ๑ มาตรา ๓๖ เท่านั้น กล่าวคือ หากพบว่า ผู้ถูกร้องร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นผิดปกติ ผู้ร้องต้องส่งเอกสารพร้อมรายงานผลการตรวจสอบให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อไป

๓. องค์ประกอบของผู้ร้อง ไม่ครบตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ กำหนด ทำให้คำร้อง ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้ร้องไม่มีอำนาจ ร้องในฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ช. เนื่องจากกรรมการสองคน (พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และ คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา) มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตามที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติไว้ ซึ่งในขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

คุณหญิงปรีญา ฯ ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด และบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด และยังเป็นลูกจ้างผู้จัดทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ ฯ ในวันที่ได้รับเลือกและวันที่ได้รับ โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นกรรมการ ป.ป.ช. จนถึงวันที่ลาออกจากกรรมการ ป.ป.ช. โดยลงลายมือชื่อ ในบัญชีงบดุลเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ในฐานะเป็นกรรมการและผู้จัดทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ ฯ การดำรงตำแหน่งของคุณหญิงปรีญา ฯ จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น คุณหญิงปรีญา ฯ จึงต้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. นับแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นวันที่ถือว่า คุณหญิงปรีญา ฯ ทราบและมีโอกาสที่จะลาออกจากกรรมการบริษัท แต่มิได้กระทำ

เมื่อคุณหญิงปรีญา ฯ พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. ก่อนหน้าที่จะมีการพิจารณาวินิจฉัย กรณีของผู้ถูกร้อง จึงมีผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ร้องเสียไป มติในการประชุมครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๓ ดังกล่าว จึงใช้ไม่ได้ด้วย เท่ากับผู้ร้องไม่เคยมีมติว่า ผู้ถูกร้องมีการกระทำใด ๆ อันแสดงว่า จงใจยื่น บัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ แม้ว่าพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏภายหลังว่า เจ้าหน้าที่ หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง เช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่” แต่ผู้ร้องเป็นองค์กรที่จัดตั้ง และใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้ เพราะพระราชบัญญัติ ฯ มาตรา ๔ (๒) ยกเว้นมิให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ

๔. การดำเนินการของผู้ร้อง มิได้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ มีผลให้มติในการประชุม ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๓ เป็นไปโดยไม่ชอบ ไม่เที่ยงธรรมและเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้อง เนื่องจาก ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ตามแบบที่ผู้ร้องส่งให้โดยเข้าใจว่า การยื่นแบบบัญชี ฯ นี้เป็นการป้องกัน มิให้บุคคลใดใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้ หรือปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบ หากมีการตบคบบรรยากาศอย่างไรคงจะได้รับคำแนะนำหรือทักท้วงจากผู้ร้อง แต่ปรากฏว่า ไม่ได้รับการทักท้วง

ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒ จึงยื่นบัญชี ฯ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๓ โดยถือเอาการยื่นบัญชี ฯ ครั้งแรก เป็นต้นแบบ

ต่อมาวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๓ (ระยะเวลาห่างจากการยื่นกรณีเข้ารับตำแหน่งเป็นเวลา ๒ ปี ๗ เดือนเศษ) ผู้ถูกร้องได้รับแจ้งจากผู้ร้องให้ไปชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ ผู้ถูกร้องจึงได้พบและชี้แจงข้อเท็จจริงต่อเจ้าหน้าที่ของผู้ร้อง ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่และยื่นหนังสือขอชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ ต่อมาผู้ร้องมีมติ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง

ผู้ถูกร้องเห็นว่า ผู้ร้องมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในระเบียบ ฯ ข้อ ๒๐ และข้อ ๒๑ ที่ว่า ก่อนที่ผู้ร้องจะมีมติดังกล่าว ต้องให้โอกาสผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกกล่าวหาชี้แจงต่อผู้ร้องด้วย ประกอบกับกรณีของผู้ถูกร้องได้ดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง และเจ้าหน้าที่มีความเห็นให้รวมเรื่องไว้ ไม่ควรที่จะวินิจฉัยทันทีตามข้อ ๒๐ ต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวก่อน และก่อนที่ผู้ร้องจะมีมติ ต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงต่อผู้ร้อง

นอกจากนี้ การที่ผู้ร้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดนั้น มิได้เป็นไปตามระเบียบ ฯ ข้อ ๒๒ ที่ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ร้องมีมติเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กล่าวคือ ผู้ร้องมีมติวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แต่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ เกินกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

๕. ปัญหาข้อกฎหมายเรื่องเจตนาธรรมณ์ คำว่า “จงใจ” หรือ “ปกปิด” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓๔ ว่า อย่างเป็นทางการจงใจและอย่างไรเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบนั้น ผู้ถูกร้องเห็นว่า การจงใจในทางทฤษฎีการกระทำที่เป็นความผิดเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำ โดยจงใจตามหลักการกระทำที่เป็นโทษทางอาญา หรือตามกฎหมายอื่นทางปกครอง การจงใจ คือ การกระทำโดยเจตนา ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่ รู้สำนึกในการกระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมถึงเห็นผลของการกระทำนั้น” เมื่อเทียบกับคำว่า “จงใจ” ตามกฎหมายละเมิด ซึ่งให้ความหมายว่า หมายถึง การกระทำที่ประสงค์ต่อผลเท่านั้น ส่วนผลตามเจตนาจะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือเจตนาธรรมณ์ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ ดังนั้น การจงใจจึงมิใช่เพียงการกระทำโดยรู้สำนึกหรือจิตใจบังคับอิริยาบถเท่านั้น แต่จะต้องประกอบด้วยความมุ่งหมายต่อผลตามความหมายดังกล่าวนี้อีกด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ๗ มาตรา ๓๔ ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชี...” จึงมีความหมายเพียงแค่ว่าเจตนาไม่ยื่นบัญชี ๗ ก็ไม่อาจบังคับตามกฎหมาย ทั้งสองฉบับได้ จะต้องเป็นเรื่องเหนือเจตนาขึ้นไป คือ ต้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ๗ นอกจากนี้จะมีเจตนาธรรมดา โดยรู้สำนึกและจงใจในการกระทำแล้ว การจงใจไม่ยื่นบัญชี ๗ จะต้องเป็นกรณีที่มีความมุ่งหมายตามกฎหมายฉบับนั้นด้วย ซึ่งหมายถึง ผลนั่นเอง กล่าวคือ การจงใจปกปิดรายการทรัพย์สินนั้นต้องเป็นเรื่องให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินและประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต หรือมีทรัพย์สินรั่วไหลผิดปกติ เพราะใช้อำนาจหน้าที่นั้นแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นเท่านั้น

กรณีผู้ถูกร้องมีทรัพย์สินและทรัพย์สินที่คู่สมรสครอบครองอยู่ ตามรายการที่ผู้ร้องตรวจพบนั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจโดยปกติทั้งสิ้น มิได้เป็นการได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์

การปกปิดข้อเท็จจริงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ๗ ต้องเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ทรัพย์สินและประโยชน์จากทรัพย์สิน โดยอาศัยการปฏิบัติหน้าที่ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เท่านั้น หากเป็นเหตุอื่นแล้ว ย่อมไม่เข้าองค์ประกอบของบทบัญญัติดังกล่าว ทั้งนี้ พิจารณาได้จากหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ประกอบกับมาตรา ๒๐ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่มาของการแก้ไขเป็นพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของผู้ร้องไม่ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีหรือใช้อำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาในขณะดำรงตำแหน่งแต่ประการใด จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๖. กฎหมายบัญญัติให้แสดงทรัพย์สินที่มีอยู่ในความครอบครองของคู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แม้คู่สมรสจะมีเจตนาปกปิดทรัพย์สินก็ไม่อาจนำเอาเจตนาของคู่สมรสมาใช้กับหลักจิตใจของผู้ถูกร้องได้ เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่อาจที่จะล่วงรู้ได้ เพราะเป็นเรื่องในใจเฉพาะบุคคลจะนำมา บังคับว่าผู้ถูกร้องจงใจปกปิดไม่แสดงรายการไม่ได้

๗. ผู้ร้องมิได้ใช้บรรทัดฐานในการวินิจฉัยประเด็นข้อกฎหมายอย่างเดียวกันกับกรณีของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามหลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ในกรณีข้างต้นได้วินิจฉัยว่า การจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ๗ นั้น หมายถึง ต้องเป็นการจงใจปกปิดเพื่อให้ได้ซึ่งประโยชน์หรือเสียประโยชน์ หากไม่ต้องด้วยกรณีดังกล่าว ไม่ถือว่าจงใจปกปิดตามกฎหมาย เมื่อเทียบเคียงกรณีข้อเท็จจริงของ

ผู้ถูกร้องซึ่งมีลักษณะแห่งคดีอย่างเดียวกัน จะต้องวินิจฉัยอย่างเดียวกัน เพราะการบกพร่องในการแสดงรายการ มิได้ทำให้ผู้ถูกร้องหรือบุคคลใดได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์อย่างใด เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยสุจริต จากการประกอบธุรกิจตามปกติ ก่อนที่ผู้ถูกร้องเข้ามาดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

๘. ผู้ถูกร้องไม่เห็นด้วยในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ที่ผู้ร้องวินิจฉัยในประเด็นกรณีเงินฝากและที่ดินของผู้ถูกร้องและคู่สมรส กล่าวคือ

กรณีเงินฝากของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องเป็นนักธุรกิจที่มีธุรกิจและต่างประเทศมีบริษัทที่จะต้องดูแลหลายบริษัท เพื่อความสะดวกผู้ถูกร้องจะเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์หลายบัญชี แต่จะไม่ใช้ทุกบัญชี ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์กับธนาคารและความสะดวกทางธุรกิจ บัญชีเงินฝากทั้ง ๕ บัญชี ที่ตรวจพบนั้น ถือว่า เป็นจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับธุรกิจของผู้ถูกร้อง นอกจากนี้บัญชีแทบจะไม่เคลื่อนไหว แสดงว่า เป็นการเปิดบัญชีเพื่อช่วยเหลือธนาคารในการเพิ่มยอดเงินฝาก มิใช่เปิดบัญชีหมุนเวียนกับธุรกิจโดยตรง ดังนั้น จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่จงใจหลีกเลี่ยงกฎหมายนี้ แต่อาจเป็นการพลั้งเผลอที่สามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้และผู้ถูกร้องดำเนินการแก้ไขแล้ว

จากคำวินิจฉัยของผู้ร้องที่นำจำนวนเงินที่แจ้ง และไม่ได้แจ้งมาเปรียบเทียบกันแล้ว วินิจฉัยว่าเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ไม่ชอบด้วยเหตุผล เพราะการจงใจและปกปิดหรือไม่นั้น จะต้องดูข้อเท็จจริงประกอบกับพฤติการณ์อื่นๆ จึงเป็นการไม่ชอบด้วยเหตุผลและไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้อง นอกจากนี้ มีบัญชีกระแสรายวัน ๔ บัญชี ใน ๕ บัญชี ที่ตรวจพบ ซึ่งไม่มียอดเงินเคลื่อนไหวทั้งก่อนและหลังที่ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ๓ บัญชี อีกทั้งยอดเงินมีจำนวนน้อย ส่วนอีก ๑ บัญชี ที่มีการเคลื่อนไหวก็เป็นเชิงธุรกิจเท่านั้น

สำหรับตัวสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) เลขที่ ๕๗๒๘๐๐๐๑๔๗ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๐ มีเงินจำนวนไม่มาก อีกทั้งผู้ถูกร้องจำไม่ได้ว่ามีตัวสัญญาใช้เงินฉบับดังกล่าว เพราะไม่ได้เป็นผู้เก็บรักษา

กรณีเงินฝากของคู่สมรส การที่ผู้ร้องวินิจฉัยโดยอ้างเหตุความเป็นสามีภรรยาว่าสามีย่อมรับรู้การกระทำของคู่สมรส ย่อมเป็นข้อสันนิษฐานที่ไม่ชอบด้วยหลักการรับฟังพยานหลักฐานของการแสดงเจตนา เพราะความผิดฐานจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบนั้น ต้องอาศัยเจตนาในการกระทำของผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นเจตนาพิเศษเหนือเจตนากรกระทำธรรมดาด้วย กล่าวคือ ล่วงรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องจงใจหรือปกปิดด้วย เนื่องจากผลที่เป็นการตัดสิทธิการดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการตัดสิทธิขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงมี จึงต้องพิจารณาการกระทำของแต่ละบุคคล เพราะไม่มีใครล่วงรู้ถึงเจตนาของแต่ละบุคคลได้ แม้จะเป็นสามี

ภรรยานั้นก็ตาม ผู้ถูกร้องจึงไม่อาจล่วงรู้ถึงทรัพย์สินของกลุ่มสมรสได้ เป็นเรื่องที่เหนือวิสัยหากกลุ่มสมรสไม่ประสงค์จะแจ้งให้ทราบ เพราะเป็นบัญชีส่วนตัวของกลุ่มสมรส ซึ่งไม่มีความเคลื่อนไหว ๑๖ บัญชี มีการเคลื่อนไหวอยู่บ้าง ๕ บัญชี และเคลื่อนไหวเล็กน้อย ๑ บัญชี

นอกจากนี้ เงินฝากทั้ง ๒๓ บัญชี ผู้ถูกร้องไม่เคยเห็น และไม่มีส่วนร่วมในการฝาก-ถอนเงินเลย กลุ่มสมรสเป็นผู้ดำเนินการเอง ดังนั้น การกระทำของกลุ่มสมรสจะนำมาเป็นเหตุเพื่อลงโทษผู้ถูกร้อง เป็นการไม่ชอบด้วยเหตุผล และไม่เป็นธรรม เช่นเดียวกับตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ ซึ่งเป็นของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) เลขที่ ๐๑๒๘๓๐๘ และเป็นของบริษัทเงินทุน คาเธ่ย์ ทรัสต์ จำกัด (ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นบัตรเงินฝากของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)) กลุ่มสมรสมีได้นำมาให้ผู้ถูกร้องดู หรือบอกให้รู้ ซึ่งได้ปฏิบัติเช่นเดียวกับวิญญูชนทั่วไป มิใช่เป็นเพียงเหตุสงสัยว่า ผู้ถูกร้องล่วงรู้ จึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่ผู้ถูกร้อง

กรณีที่ดินของผู้ถูกร้อง คำวินิจฉัยของผู้ร้องที่ระบุข้อความไม่ตรงกับข้อความที่ผู้ถูกร้องชี้แจง ทำให้แปลความหมายไปในทางลบต่อผู้ถูกร้องได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบดีว่า ตนมีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์อีกหลายแปลง หากพยายามแสดงรายการ ฯ ก็สามารถดำเนินการได้โดยไม่มียาก ทั้งที่ผู้ถูกร้องชี้แจงไปว่า “...จำไม่ได้ว่ามีที่ดินดังกล่าว.. ทำให้ยื่นขาดไป” เนื่องจากผู้ดำเนินการและเก็บเอกสารสิทธิ คือ กลุ่มสมรส จึงไม่ทราบและจำไม่ได้ว่าที่ดินทั้ง ๕ แปลง “มีชื่อของผู้ถูกร้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์”

นอกจากนี้ ที่ดินทั้ง ๕ แปลง ผู้ถูกร้องได้มาก่อนเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาการดำเนินการจดทะเบียนซื้อขายที่ดินทั้งหมดผู้ถูกร้องไม่เคยไปดำเนินการด้วยตนเอง แต่มอบให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนโดยตลอด ส่วนแปลงที่ ๕ ผู้ถูกร้องจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ขายให้แก่บริษัท ไทยฟิล์ม อินดัสตรี จำกัด เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๑ ผู้ถูกร้องไม่ต้องแสดงทรัพย์สินที่ดินโฉนดแปลงนี้ เห็นได้ว่ากระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ร้องยังมีความบกพร่อง อันนำไปสู่การวินิจฉัยที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกร้องที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้ตั้งใจที่จะปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดินทั้ง ๕ แปลง

กรณีที่ดินกลุ่มสมรส การดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินต่างๆ ของครอบครัวของผู้ถูกร้องนั้น ผู้ดำเนินการคือกลุ่มสมรส รวมถึงการเก็บเอกสารสิทธิต่างๆ ด้วย เพราะผู้ถูกร้องและกลุ่มสมรส มีบ้านอยู่ ๒ หลัง และมีที่ทำงานหลายแห่ง การเก็บเอกสารของกลุ่มสมรสจึงเก็บไว้หลายแห่ง ผู้ถูกร้องไม่เคยไปตรวจสอบหรือรวบรวมเอกสารดังกล่าว ผู้ถูกร้องแจ้งต่อผู้ร้องได้ในส่วนที่ทราบ และที่กลุ่มสมรสแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบเท่านั้น (๑๔ แปลง) ผู้ถูกร้องชี้แจงด้วยความสัตย์จริงตรงไปตรงมาการที่ผู้ร้องพิจารณาตามเอกสารที่ปรากฏแล้ววินิจฉัยว่า ไม่น่าเชื่อว่า ผู้ถูกร้องจะไม่ทราบว่า กลุ่มสมรสมีที่ดินจำนวนมาก ซึ่งเมื่อพิเคราะห์

จากข้อเท็จจริงเรื่องธุรกิจและการเงินของผู้ถูกร้องและคู่สมรสแล้วเห็นได้ว่า ต่างมีรายได้แยกต่างหากออกจากกันตามกฎหมายที่ดิน คู่สมรสสามารถซื้อได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ทำให้ผู้ถูกร้องไม่อาจล่วงรู้ได้ เว้นแต่เมื่อมีการขายหรือโอนกรรมสิทธิ์

นอกจากนี้ ที่ดิน ๒๑ แปลง ได้มาก่อนที่ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและเป็นที่ดินที่ได้มาโดยการทำมาหาได้โดยสุจริต ไม่มีเหตุอันใดที่จะต้องปกปิดหรือไม่แจ้งผู้ร้องทราบอีกทั้งที่ดินทั้งหมดไม่มีการเคลื่อนไหวในทางนิติกรรม ไม่ทำให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์และทำให้รัฐเสียหาย เช่นเดียวกับที่ผู้ร้องเคยวินิจฉัยไว้ในกรณีเช่นนี้ว่า ไม่เป็นความผิดฐานจงใจหรือปกปิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๕. การที่ผู้ร้องวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการ ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบนั้น ผู้ถูกร้องเห็นว่า การยื่นบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้องมิใช่เป็นการจงใจปิดบังข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เมื่อเทียบกรณีของพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ ที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า จงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวส่วนใหญ่ได้มาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และไม่มีเอกสารฉบับใดเป็นเท็จ หรือสร้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์ เป็นการไม่จงใจ จึงไม่ต้องด้วยหลักแห่งการจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๑๐. ผู้ถูกร้องไม่เข้าใจวิธีการและการกรอกข้อความในแบบบัญชี ฯ เนื่องจากผู้ร้องมิได้แนะนำวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง อีกทั้งผู้ถูกร้องไม่ประสงค์ที่จะปฏิบัติผิดกฎหมาย เป็นเพียงความบกพร่องในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกรอกแบบบัญชี ฯ

๑๑. เหตุที่ผู้ถูกร้องมิได้แสดงรายการทรัพย์สินในส่วนที่ตกหล่นไปนั้น เนื่องจากผู้ถูกร้องหลงลืมไปบ้าง ไม่ทราบว่าทรัพย์สินนั้นมีอยู่จริงในขณะยื่นบัญชี ฯ บ้าง และคู่สมรสไม่แจ้งให้ทราบบ้าง เห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่มีเหตุผลอันใดที่จะจงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ อีกทั้งเจตนารมณ์ของกฎหมายจะต้องเป็นกรณีที่ได้ประโยชน์จากทรัพย์สิน หรือการจงใจนั้นเป็นการปกปิดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์สำหรับตน หรือผู้อื่น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในขณะที่ตนมีอยู่ ทุจริต นอกราชการบังหลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้น กรณีของผู้ถูกร้อง จึงมิได้เป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

จากเหตุผลดังกล่าวทั้งหมด ผู้ถูกร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกคำขอของผู้ร้อง และเพิกถอนมติของผู้ร้องในการประชุมครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ยื่นคำแถลง ชี้แจง แก่ข้อกล่าวหา กรณีที่ผู้ถูกร้องกล่าวหาว่ามีลักษณะต้องห้ามการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ดังนี้

พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ ชี้แจงแก่ข้อกล่าวหา กรณีที่ผู้ถูกร้องกล่าวหาว่า ยังเป็นกรรมการบริษัท เดอะ เบสท์ เจเนอรัล คอมมูนิเคชั่น จำกัด ว่า ได้แสดงเจตนาลาออกเป็นหนังสือและด้วยวาจา ต่อกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ แต่หลักฐาน ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ว่า พลโท สวัสดิ์ ฯ ยังเป็นกรรมการบริษัท ฯ นั้น เนื่องจาก บริษัท ฯ ไม่ได้ไปจดทะเบียนการลาออก และถอนชื่อพลโท สวัสดิ์ ฯ ออกจากทะเบียนต่อกรมทะเบียน การค้า กระทรวงพาณิชย์ เท่านั้น

คุณหญิงปรีญา ฯ ชี้แจง กรณีที่ผู้ถูกร้องกล่าวหาว่า ยังเป็นกรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด ว่า คุณหญิงปรีญา ฯ ได้ยื่นหนังสือลาออกพร้อมคุณหญิงปรีญา ฯ บอกกล่าวด้วยวาจาให้คุณหญิงวนิดา พูนศิริวงศ์ กรรมการผู้มีอำนาจทราบ คุณหญิงวนิดา ฯ ยืนยันว่า ได้รับแจ้งแล้ว ประมาณต้นเดือน เมษายน ๒๕๔๒ และมอบให้คนอื่นไปถอนชื่อออกแล้ว นอกจากนี้ ในส่วนระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเป็น กรรมการ (พ.ศ. ๒๕๓๕) จนถึงปัจจุบัน คุณหญิงปรีญา ฯ ไม่เคยร่วมประชุมหรือทำกิจกรรมใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้น การที่คุณหญิงปรีญา ฯ ได้บอกเลิกการเป็นกรรมการบริษัทด้วยการแสดงเจตนาลาออก ทั้งด้วยหนังสือและวาจา ต่อคุณหญิงวนิดา ฯ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจภายในสิบห้าวันหลังจาก ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ย่อมมีผลให้การเป็นกรรมการบริษัท ฯ ของคุณหญิงปรีญา ฯ ระงับทันที

การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ขณะปฏิบัติหน้าที่กรรมการ ป.ป.ช. คุณหญิงปรีญา ฯ ได้ลงลายมือชื่อในงบดุลในฐานะเป็นกรรมการและผู้ทำบัญชีของบริษัท เกษมวารมย์ ฯ ถือว่า คุณหญิงปรีญา ฯ มีลักษณะต้องห้ามการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. นั้น คุณหญิงปรีญา ฯ ชี้แจงว่า ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๒ และบริษัท ฯ ไปดำเนินการ จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัท ฯ ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียน การค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยนายทะเบียนจดทะเบียนแก้ไขรายการทะเบียน และออกหนังสือรับรองให้ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๒ การลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ อยู่ในเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ คุณหญิงปรีญา ฯ ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมวุฒิสภาให้เป็นกรรมการ ป.ป.ช. ในคราวประชุม วุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญทั่วไป) เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๒

ส่วนที่ปรากฏว่า คุณหญิงปรียา ฯ ลงลายมือชื่อเป็นผู้ทำบัญชีของบริษัท ฯ ในเอกสารแบบนำส่งงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน (แบบ ส.บช. ๓) และลงชื่อในฐานะกรรมการบริษัท ฯ ในงบดุลงบกำไรขาดทุนและกำไรสะสมของบริษัท ฯ ในปี ๒๕๔๒ ซึ่งผู้ถูกร้องเห็นว่า คุณหญิงปรียา ฯ ยังคงเป็นกรรมการและเป็นลูกจ้างของบริษัท ฯ อยู่ หลังวันที่ได้รับโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นกรรมการ ป.ป.ช. จึงมีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ป.ป.ช. นั้น คุณหญิงปรียา ฯ อธิบายว่า การลงลายมือชื่อในฐานะผู้ทำบัญชีของบริษัท ฯ นั้น มิได้ทำในฐานะเป็นลูกจ้างของบริษัท ฯ เพราะคุณหญิงปรียา ฯ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทด้านเกสซ์ศาสตร์ ไม่มีความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ไม่เคยทำบัญชีและไม่สามารถจัดทำบัญชีและรับรองบัญชีของบริษัท ฯ ได้ อีกทั้งไม่เคยได้รับค่าจ้างและไม่เคยเป็นลูกจ้างของบริษัท ฯ แต่เป็นการรับรองงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนในรอบปีตามแบบเท่านั้น และลงลายมือชื่อในเอกสารดังกล่าวมาหลายปีแล้วก่อนลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ ในงบดุลปี ๒๕๔๒ ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนมกราคม ๒๕๔๒ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ ผู้ทำบัญชีนำไปให้คุณหญิงปรียา ฯ ลงลายมือชื่อเช่นเดิม โดยผู้ทำบัญชีชี้แจงว่า คุณหญิงปรียา ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ แล้ว ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวกัน คือ คุณหญิงปรียา ฯ เป็นกรรมการบริษัท ฯ ระหว่างเดือนมกราคม ๒๕๔๒ จนถึงต้นเดือนเมษายน ๒๕๔๒ จึงสามารถรับรองงบดุลปี ๒๕๔๒ ได้ คุณหญิงปรียา ฯ จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไป และการลงลายมือชื่อดังกล่าวก็มิได้ทำให้คุณหญิงปรียา ฯ เป็นลูกจ้างของบริษัท ฯ เพราะไม่เคยได้รับค่าจ้าง ไม่เคยเป็นลูกจ้าง หรือรับค่าตอบแทนใดจากบริษัท ฯ เลย

นอกจากนี้ การลงลายมือชื่อในฐานะกรรมการบริษัท ฯ คู่กับคุณหญิงวนิดา ฯ ในงบดุลปี ๒๕๔๒ ก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากคุณหญิงปรียา ฯ เป็นกรรมการบริษัท ฯ ในช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกันนั้น การลงลายมือชื่อดังกล่าวมิได้ทำให้คุณหญิงปรียา ฯ กลับมามีฐานะเป็นกรรมการของบริษัท ฯ อีก เพราะได้จดทะเบียนถอนชื่อคุณหญิงปรียา ฯ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ แล้ว ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๔๒ และมีได้มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเพื่อตั้งคุณหญิงปรียา ฯ เป็นกรรมการบริษัท ฯ อีกทั้งมิได้นำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๑ และมาตรา ๑๑๕๓

ทางพิจารณาผู้ร้องนำสืบ สรุปได้ว่า

๑. การยื่นบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง เป็นการยื่นตามรัฐธรรมนูญแล้ว
๒. กรณีของผู้ถูกร้อง ยังอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กล่าวคือ แม้ผู้ถูกร้องจะพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ก็จะมีผลห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

๓. กรณีการมีลักษณะต้องห้ามการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องยืนยันคำแถลงของ พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ว่าคุณหญิงปรีญา ๙ ลงลายมือชื่อในเอกสารดังกล่าว เพราะเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวของบคคปปี ๒๕๕๒ (ดำรงตำแหน่ง กรรมการ ๙ เดือนมกราคม ถึงต้นเดือนเมษายน ๒๕๕๒) ทั้งนี้ การพิจารณาว่า เป็นลูกจ้างหรือไม่ ต้องพิจารณาจากคำนิยามตามกฎหมายว่าด้วยลูกจ้าง ซึ่งคุณหญิงปรีญา ๙ ไม่เคยเป็นลูกจ้าง ไม่เคยได้รับ ค่าจ้างจากบริษัท ๙ อีกทั้งการกลับมาเป็นกรรมการบริษัท ภายหลังจากที่กรมทะเบียนการค้ารับรอง การถอนไปแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๑ และมาตรา ๑๑๕๓ บัญญัติให้ การเป็นกรรมการนั้นต้องให้ที่ประชุมใหญ่ตั้ง และนำไปจดทะเบียนภายในสิบสี่วันในวันที่มีมติเสียก่อน คุณหญิงปรีญา ๙ จึงเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน

ผู้ถูกร้องนำสืบ สรุปได้ว่า

ผู้ถูกร้องเป็นนักธุรกิจและนักอุตสาหกรรม ดำเนินธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ สร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทย รวมทั้งมีเงินลงทุนทั้งหมดในธุรกิจอุตสาหกรรม ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาท ได้รับเกียรติให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและผู้อำนวยการใหญ่หลายบริษัท

ภายหลังที่ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงต่อเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. แล้ว ก็ไม่ได้รับการติดต่อ แต่อย่างไร จนกระทั่งทราบข่าวจากสื่อสารมวลชนว่า ผู้ร้องมีคำวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ๙ โดยจงใจ ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และผู้ร้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องนำพยานหลักฐานต่าง ๆ ไปชี้แจง ดังเช่นกรณีบุคคลอื่นที่ผู้ร้องเปิดโอกาสให้มาชี้แจง ซึ่งผู้ถูกร้องเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณากรณี ของผู้ถูกร้อง กล่าวคือ สัดส่วนของจำนวนทรัพย์สิน (บัญชีเงินฝาก) ที่ไม่ได้แจ้ง กับยอดรวมทรัพย์สิน มีจำนวนน้อย อีกทั้งไม่มีการเคลื่อนไหวในทรัพย์สินนั้น ถึงแม้ผู้ถูกร้องไม่ยื่น ผู้ร้องก็สามารถตรวจสอบ ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินเหล่านั้นได้ ผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาที่จะจงใจปกปิด เพราะทรัพย์สินเหล่านั้น ผู้ถูกร้องได้มาก่อนที่จะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่มีใครได้หรือเสียประโยชน์ ส่วนสาเหตุที่ผู้ถูกร้อง ไม่ยื่นบัญชี ๙ นั้น เพราะบางส่วนจำไม่ได้ว่ามีทรัพย์สินนั้นอยู่ บางส่วนเพราะคู่สมรสของผู้ถูกร้อง ไม่บอก ทั้งนี้ ผู้ถูกร้อง เป็นคนกลัวภรรยา จึงไม่สามารถค้นเอาความจริงจากคู่สมรสมาแสดงได้ เมื่อคู่สมรสบอกว่า มีทรัพย์สินเท่าไร ก็ต้องยื่นตามที่บอก เพราะคู่สมรสเป็นผู้เก็บเอกสารหลักฐานทั้งหมด ซึ่งผู้ถูกร้องได้แจ้งให้คู่สมรสทราบตั้งแต่ต้นแล้วว่า การยื่นบัญชี ๙ อาจเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องถูกตัดสิทธิ ทางการเมืองได้ คู่สมรสก็ไม่ห่วง เพราะไม่สนใจการเมือง สนใจแต่ความมั่นคงของครอบครัวและบุตร มากกว่า นอกจากนี้ บางส่วนก็รวบรวมไม่ทันในขณะที่ยื่นบัญชี ๙ เนื่องจากระยะเวลากระชั้นชิด

นางสุวิมล มหากิจศิริ คู่สมรสของผู้ถูกร้องเบิกความว่า ตนมีอาชีพเป็นแม่บ้าน ช่วยงานผู้ถูกร้อง เป็นบางครั้งในการรับรองแขก เป็นกรรมการบริษัทแต่ก็ไม่ค่อยได้ทำงาน เพราะใช้เวลาส่วนใหญ่ดูแลบุตร ในช่วงการแสดงบัญชี ฯ นางสุวิมล ฯ พยายามหาหลักฐานให้ครบ แต่ก็ไม่พบบางส่วนนางสุวิมล ฯ ไม่บอกให้ผู้ถูกร้องทราบเกี่ยวกับรายการทรัพย์สินดังกล่าว เนื่องจากมารดาสอน นางสุวิมล ฯ ว่า ความไม่แน่นอนในการใช้ชีวิตสมรสมีมาก ดังนั้น ให้ปกปิดทรัพย์สินของตนไว้ ไม่ต้องบอกให้คู่สมรสรู้ เพื่ออนาคตของลูกๆ เพราะหากผู้ถูกร้องทราบว่า นางสุวิมล ฯ มีทรัพย์สินก็จะมายืมไปลงทุน ซึ่งมีความเสี่ยง อีกทั้งบัญชีเงินฝากทั้ง ๒๓ บัญชีที่ไม่ได้แจ้งนั้น ลืมไปบ้าง ทั้งมีหลายบัญชีที่ไม่เคยไปปรับยอดดอกเบี้ยเป็นเวลาสิบปีแล้ว และนางสุวิมล ฯ เป็นผู้เก็บหลักฐานเกี่ยวกับโฉนดที่ดินของผู้ถูกร้องไว้ทั้งหมด

พิเคราะห์แล้ว ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยมีว่า

๑. ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

๒. ถ้าผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๕ ผู้ถูกร้องจะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี ตั้งแต่เมื่อใด

ข้อเท็จจริงจากการนำสืบของผู้ร้องและผู้ถูกร้องฟังได้ว่า

มีทรัพย์สินที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง คือ

๑. ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ประกอบด้วย เงินฝาก ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๒๖,๘๘๕,๒๔๐.๕๕ บาท ที่ดิน ๕ แปลง รวมเนื้อที่ ๗๑ ไร่ ๑๐ $\frac{๔}{๑๐}$ ตารางวา และรถยนต์ ๓ คัน

๒. ทรัพย์สินของคู่สมรส ประกอบด้วย เงินฝาก ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๓๕๐,๓๕๘,๕๗๕.๕๘ บาท ที่ดิน ๒๑ แปลง รวมเนื้อที่ ๑๗๒ ไร่ ๑ งาน ๘๕ ตารางวา และบ้านพักอาศัย ๑ หลัง

๓. ทรัพย์สินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ประกอบด้วย เงินฝาก ๑ บัญชี จำนวนเงิน ๒๐๐,๕๘๔.๘๔ และที่ดิน ๒ แปลง รวมเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑ งาน ๕๖ ตารางวา

ผู้ถูกร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้อง รวม ๕ ข้อ คือ

๑. การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องดังกล่าวไม่ใช่การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่เป็นการยื่นบัญชี ๑ ตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

๒. กรณีของผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เนื่องจากมาตรา ๒๕๕ เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะกับผู้ที่ยังคงดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่เท่านั้น แต่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว

๓. กรรมการ ป.ป.ช. บางคน (คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา) มีลักษณะต้องห้ามการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ทำให้มติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๔. คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่อาจนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ มาใช้ได้ เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติรองรับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในขณะปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติมิให้นำพระราชบัญญัตินี้บังคับแก่องค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ

๕. ระบุว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังมีผลบังคับใช้ต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๓๐ เนื่องจากไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติ ๑ ดังกล่าว

๖. ผู้ร้องฝ่าฝืนระบุว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ ๑ ข้อ ๒๐ กล่าวคือ ไม่ให้โอกาสผู้ถูกร้องนำพยานหลักฐานมาชี้แจงต่อผู้ร้อง

๗. ผู้ร้องฝ่าฝืนระบุว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ ๑ ข้อ ๒๒ ที่ไม่ดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยภายในสามสิบวัน แต่กลับยื่นคำร้องเมื่อพ้นกำหนดไปแล้วสามวันจึงต้องถือว่ายื่นฟ้องคดีเมื่อขาดอายุความ

๘. การจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ นั้น ผู้ถูกร้องจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงในขณะที่ยื่นบัญชี ๑ แต่จากการสืบพยานของผู้ถูกร้องปรากฏชัดแจ้งว่า คู่สมรสของผู้ถูกร้องไม่ประสงค์จะแจ้งทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง และของคู่สมรสที่อยู่ในความครอบครองของคู่สมรสให้ผู้ถูกร้องทราบ ประกอบกับระยะเวลากระชั้นชิดมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการตรวจสอบ ผู้ถูกร้องจึงไม่ทราบว่า ยังมีทรัพย์สินอื่นที่ยังไม่แจ้ง และผู้ถูกร้องไม่มีความจำเป็นต้องปกปิดทรัพย์สินแต่อย่างใด เพราะเป็นทรัพย์สินที่สามารถตรวจสอบได้อยู่แล้ว กรณีจึงไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ๑ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๕. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต้องการมุ่งขจัดผู้ทุจริตในการบริหารบ้านเมือง การถอดถอนออกจากตำแหน่ง และมีได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี จึงสมควรใช้กับ ผู้ใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งผู้ร้องได้วางหลักการใช้มาตรา ๒๕๕ ว่า การไม่แสดงรายการทรัพย์สิน ถ้าไม่ได้ทำให้ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ก็มิใช่การจงใจยื่นบัญชี ฯ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องมิได้จงใจยื่นบัญชี ฯ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ฯ เพราะการกระทำของผู้ถูกร้องไม่ได้ทำให้ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

พิจารณาแล้วผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา ๒๕๑ แต่มิได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ จึงจะต้องถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี ตามมาตรา ๒๕๕

ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริง ของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษี ที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ ทุกหน้าด้วย”

มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลา ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่ถูกปลดตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าว มาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง”

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญทั้งสามมาตราดังกล่าว ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๒๕๑ (๔) มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. รวม ๓ ครั้ง ตามมาตรา ๒๕๒ คือ

๑. ในกรณีที่ได้รับตำแหน่ง ต้องยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
๒. ในกรณีพ้นจากตำแหน่ง ต้องยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง และ
๓. มีหน้าที่ต้องยื่นอีกครั้งหนึ่งภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้ว ๑ ปี

หากผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องจะต้องพ้นจากตำแหน่งและถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา ๒๕๕

ผู้ร้องนำสืบว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ในกรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาภายในกำหนดเวลาแล้ว แต่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ไม่ครบตามที่มืออยู่จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายการเงินฝากของผู้ถูกร้อง ๕ บัญชี ตัวสัญญาใช้เงินของผู้ถูกร้อง ๑ ฉบับ และที่ดินของผู้ถูกร้อง ๕ แปลง รายการเงินฝากของคู่สมรส ๒๓ บัญชี ตัวสัญญาใช้เงินของคู่สมรส ๒ ฉบับ และที่ดินของคู่สมรส ๒๑ แปลง โดยผู้ถูกร้องมีเจตนาไม่แสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ดังกล่าวในบัญชีที่ยื่นต่อผู้ร้อง ซึ่งแสดงว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ผู้ถูกร้องนำสืบว่า ผู้ถูกร้องเป็นนักธุรกิจมีธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะต้องดูแลหลายบริษัท และเพื่อความสะดวกในการดำเนินการทางธุรกิจ ผู้ถูกร้องจึงเปิดบัญชีเงินฝากไว้หลายบัญชี แต่จะไม่ใช้ทุกบัญชี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์กับธนาคารและความสะดวกทางธุรกิจ เมื่อรัฐธรรมนูยกำหนดให้ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ผู้ถูกร้องได้แสดงจำนวนเงินและบัญชีเงินฝากที่ใช้ประจำและมีจำนวนเงินมาก เมื่อเทียบกับจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ๗ ซึ่งจะมีอัตราส่วนน้อยมาก ส่วนที่ดินที่ไม่ได้ยื่น ๕ แปลง นั้น ผู้ดำเนินการและเก็บเอกสารสิทธิ คือ คู่สมรสของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงไม่ทราบ และจำไม่ได้ว่าที่ดินทั้ง ๕ แปลง มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ และในขณะรวบรวมทรัพย์สิน ผู้ถูกร้องไม่พบเอกสารสิทธิในที่ดินทั้ง ๕ แปลง อีกทั้งคู่สมรสของผู้ถูกร้องก็มีได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ผู้ถูกร้องจึงไม่ได้แจ้งที่ดินดังกล่าว

ในส่วนทรัพย์สินของคู่สมรสที่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นแสดงในบัญชี ๗ นั้น เนื่องจากผู้ถูกร้องเป็นคนกลัวภรรยา เมื่อได้บอกให้คู่สมรสรวบรวมรายการทรัพย์สินเพื่อยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ คู่สมรสบอกว่ามีทรัพย์สินเท่าใด ผู้ถูกร้องก็จำเป็นต้องเชื่อและแสดงไว้ในบัญชีตามนั้น

ส่วนนางสุวิมล มหากิจศิริ คู่สมรสของผู้ถูกร้องเบิกความว่า คู่สมรสของผู้ถูกร้องสำเร็จการศึกษาชั้นอนุปริญญาด้านธุรกิจจากวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา มารดาสั่งสอนว่าไม่ควรเชื่อผู้ชายเต็มที่ และควรเก็บทรัพย์สินมัดไว้ส่วนหนึ่งไม่ต้องบอกให้สามีรู้ ดังนั้น ตนจึงต้องเก็บรวบรวมทรัพย์สินไว้เป็นส่วนตัว ไม่ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบเพราะเกรงว่า ถ้าผู้ถูกร้องทราบ จะขอยืมทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้หรือทำธุรกิจจนหมด ซึ่งอาจประสบปัญหาทางธุรกิจเป็นเหตุให้ไม่เหลือทรัพย์สินได้ ดังนั้น ตนจึงได้ปิดบังเรื่องดังกล่าว ไม่แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบทั้งหมด

พิเคราะห์แล้ว เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าขณะผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้แสดงทรัพย์สินในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ที่ยื่นต่อผู้ร้องมีทรัพย์สินที่ไม่ได้แสดงในบัญชี ๗ จริงตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยมีเพียงว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ๗ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ หรือไม่ ซึ่งจะได้ทำการวินิจฉัยเป็นกรณี ๆ ไป

กรณีเงินฝากของผู้ถูกร้อง เป็นที่ทราบดีว่าในการเปิดบัญชีกับธนาคารผู้ขอเปิดบัญชีจะต้องลงลายมือชื่อในแบบลายมือชื่อผู้เปิดบัญชีไว้กับธนาคารเพื่อประโยชน์ในการเบิกถอน ผู้ถูกร้องเปิดบัญชีกับธนาคารต่างๆ รวม ๑๐ บัญชี ดังนั้น ผู้ถูกร้องต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มของธนาคารต่างๆ ไม่ต่ำกว่า ๑๐ ครั้ง ตามวันเวลาที่ขอเปิดบัญชีที่ต่างกัน ดังนั้น ผู้ถูกร้องย่อมทราบว่า ตนมีบัญชีเงินฝากในธนาคารต่างๆ มากกว่าหนึ่งบัญชีแน่นอน รวมทั้งบัญชีเงินฝากเหล่านี้หลายบัญชีมีการฝากเข้าและถอนออกหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบัญชีเงินฝากกระแสรายวันนั้น ธนาคารจะต้องแจ้งรายการ

เคลื่อนไหวของบัญชีสรุปยอดประจำเดือนให้แก่ผู้ถูกร้องทราบทุกเดือน การที่ผู้ถูกร้องแสดงรายการเงินฝากในธนาคารในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เพียงบัญชีเดียว ทั้ง ๆ ที่ผู้ถูกร้องทราบดีว่า ตนมีบัญชีเงินฝากมากกว่าหนึ่งบัญชี และเป็นบัญชีที่มีเงินฝากเป็นจำนวนมาก เช่นนี้ จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีเงินฝากทั้ง ๕ บัญชีจริง

กรณีที่ดินของผู้ถูกร้อง ปราบภูหลักฐานว่าที่ดินทั้ง ๕ แปลงของผู้ถูกร้องได้มาโดยการซื้อ จึงต้องมีชำระเงินค่าที่ดิน ดังนั้น ผู้ถูกร้องย่อมทราบว่า ตนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย การที่ผู้ถูกร้องแสดงในบัญชี ฯ ว่า ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเลย จึงไม่มีเหตุผลที่จะรับฟังได้

กรณีบัญชีเงินฝากและที่ดินของกลุ่มสมรส ทั้งผู้ถูกร้องและคู่สมรสประกอบธุรกิจร่วมกัน มีหุ้นอยู่ในบริษัทต่างๆ เช่น บริษัท กาแฟผงไทย จำกัด บริษัท พีเอ็มกรุ๊ป จำกัด บริษัท ควอลิตี้คอฟฟี่ โปรดักท์ จำกัด บริษัท ไทยน็อคซ์ สตีล จำกัด บริษัท ไทยคอปเปอร์ อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) และบริษัท ไทยฟิล์ม อินดัสตรี จำกัด และจากคำเบิกความของผู้ถูกร้องว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ ซึ่งถือหุ้นรายใหญ่ในทุกบริษัท และได้แจ้งไว้ในบัญชี ฯ ว่า คู่สมรสเป็นกรรมการบริหารในบริษัท ไทยคอปเปอร์ อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) และบริษัท ไทยน็อคซ์ สตีล จำกัด ดังนั้น โดยข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้ถูกร้องในฐานะที่ดำเนินธุรกิจมาเป็นเวลานานและเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทต่างๆ ย่อมคำนวณได้ว่า คู่สมรสควรจะได้รับประโยชน์ค่าตอบแทนต่างๆ จากบริษัทเท่าใด ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่ทราบจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากของกลุ่มสมรสของตน ซึ่งมีจำนวนเกือบสี่ร้อยล้านบาท รวมทั้งที่ดินมหาศาลของกลุ่มสมรสจำนวนถึง ๒๑ แปลง จึงรับฟังไม่ได้

นอกจากนั้น หากยินยอมให้ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินของกลุ่มสมรสมาเป็นข้อแก้ตัว เนื่องจากคู่สมรสไม่บอกและตนเองไม่สนใจที่จะรับรู้ได้แล้ว ย่อมจะทำให้การตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ เป็นอันไร้ผลโดยสิ้นเชิง

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องหยิบยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้รวม ๕ ข้อ นั้น เห็นว่า

ข้อที่ ๑ ผู้ถูกร้องอ้างว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของผู้ถูกร้องไม่ใช่การยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่เป็นการยื่นบัญชี ฯ ตามพระราชบัญญัติการแสดงผลทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่

ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง และมาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่งให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง ในกรณีการยื่นบัญชี ฯ เมื่อเข้ารับตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จะถือว่าเข้ารับตำแหน่งในวันใด เพราะสมาชิกวุฒิสภาเหล่านี้เข้าดำรงตำแหน่งก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งมาตรา ๓๑๕ บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ย่อมหมายความว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมย่อมสิ้นสภาพไป แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๑๕ ว่า ให้สมาชิกวุฒิสภาเดิมยังคงความเป็นสมาชิกวุฒิสภาต่อไป จึงต้องถือว่าสมาชิกวุฒิสภาเหล่านี้เข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตั้งแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ คือวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญแล้ว เพราะผู้ถูกร้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้

ข้อที่ ๒ การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เพราะมาตรา ๒๕๕ เป็นบทบัญญัติให้ใช้เฉพาะกับผู้ที่ยังคงดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่เท่านั้นแต่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว

ผู้ถูกร้องอ้างว่า มาตรา ๒๕๕ ใช้คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด” จึงไม่ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ให้ผู้นั้น “พ้นจากตำแหน่ง” และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ดังนั้นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรานี้คือ ใช้บังคับเฉพาะผู้ที่ยัง “ดำรงตำแหน่ง” อยู่เท่านั้น โดยให้มีโทษในกรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕๕ คือ ไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ได้รับโทษ คือ “ให้พ้นจากตำแหน่ง” โดยมีได้มุ่งหมายถึงบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว เพราะไม่มีตำแหน่งที่จะให้พ้นอีก ดังนั้น เมื่อมาตรา ๒๕๕ เป็นบทลงโทษจึงต้องแปลความโดยเคร่งครัดมิได้หมายความว่าขยายไปถึง “ผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง” ไปแล้วด้วย

พิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ามีตำแหน่งใดบ้างที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ส่วนมาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่าผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามมาตรา ๒๕๑ จะต้องยื่นบัญชี ฯ เมื่อใดบ้าง คือ อนุ (๑) ยื่นเมื่อเข้ารับตำแหน่ง อนุ (๒) ยื่นเมื่อพ้นจากตำแหน่ง และอนุ (๓) ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว

ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ก็เป็นหน้าที่ของทายาทหรือผู้จัดการมรดกที่จะเป็นผู้ยื่นบัญชี ฯ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามมาตรา ๒๕๒ (๒) และ (๓) นั้น เป็นกรณีที่ใช้กับผู้ที่พ้นจากตำแหน่งแล้วเท่านั้น เพราะอนุ (๒) ใช้คำว่า “ในกรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่งให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง” และอนุ (๓) ในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งถึงแก่ความตายให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้ยื่น ทั้งสองกรณีเป็นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งแล้ว นอกจากนั้น มาตรา ๒๕๒ วรรคสอง ยังบัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่ง..... นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย” จึงเป็นที่ชัดเจนว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๑ นอกจากจะต้องยื่นบัญชี ฯ ขณะดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๒ (๑) แล้ว ยังจะต้องยื่นบัญชี ฯ อีก ๒ ครั้ง หลังจากพ้นจากตำแหน่งแล้ว ตามอนุ (๒) (๓) และเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามวรรคสอง ของมาตรา ๒๕๒ ด้วย

การที่มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน..... หรือจงใจยื่นบัญชี..... ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง.....” คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ในมาตรานี้หมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามมาตรา ๒๕๒ และหมายรวมถึงบุคคลดังกล่าวที่พ้นจากตำแหน่งแล้วด้วย

การที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่าคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามมาตรา ๒๕๕ หมายความว่าเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่เท่านั้น โดยให้เหตุผลว่าถ้ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ต้องการให้หมายรวมถึงผู้ที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองด้วย ก็ต้องระบุในมาตรา ๒๕๕ ให้ชัดเจนคือต้องใช้คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งผู้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองด้วย” เมื่อรัฐธรรมนูญมิได้ระบุ “รวมทั้งผู้ที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมือง” ก็ต้องถือว่ามาตรา ๒๕๕ ไม่ต้องการคลุมถึง “ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว” นั้น เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นรัฐธรรมนูญที่ต้องการปฏิรูประบบการเมืองของประเทศ มีเจตนารมณ์ให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความซื่อสัตย์และจริงใจกับประชาชน โปร่งใส และไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่กระทำการโดยทุจริตหรือแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อตรวจสอบว่าขณะดำรงตำแหน่งมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ จึงได้บัญญัติหมวด ๑๐ ว่าด้วย “การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ” และส่วนที่ ๑ ว่าด้วย “การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน” ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติในส่วนที่ ๑ ว่าด้วย “การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน” นี้เพียง ๖ มาตรา คือ มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ โดยมาตรา ๒๕๑ กำหนด

ตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ามีใครบ้างที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

มาตรา ๒๕๒ กำหนดเวลาที่ต้องยื่นบัญชี ๑ คือ ขณะเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งแล้ว ๑ ปี

มาตรา ๒๕๓ กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่น

มาตรา ๒๕๔ กำหนดกรณีที่ปรากฏว่าผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้น ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๒๕๕ กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ๑ ตามมาตรา ๒๕๒ แล้วจงใจไม่ยื่น ๑ หรือจงใจยื่นบัญชี ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๒๕๖ กำหนดให้บทบัญญัติเหล่านี้ใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามที่บัญญัติในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตด้วย

จะเห็นได้ว่าถ้าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต้องการให้ใช้บังคับเฉพาะนักการเมืองขณะดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่เท่านั้นจริงตามที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้าง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ ๑ เรื่อง “การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน” ตั้งแต่มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ ก็จะไม่ผลใช้บังคับได้ เพราะถ้ามาตรา ๒๕๕ มิได้บังคับกับผู้พ้นจากตำแหน่งแล้ว ผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ๑ ตามมาตรา ๒๕๑ ทุกคนไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชี ๑ ตามมาตรา ๒๕๒ ที่กำหนดให้ยื่นบัญชีขณะเข้ารับตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่ง หากจะยื่นก็ไม่จำเป็นต้องแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงก็ได้ เพราะเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วก็เป็นผู้ที่ไม่ถูกบังคับโดยมาตรา ๒๕๕ คือไม่ยื่นก็ไม่ผิด

บทบัญญัติในส่วนที่ ๑ เรื่อง “การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน” นี้มีเจตนาที่จะตรวจสอบว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในขณะดำรงตำแหน่งแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากปรากฏว่าผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติในระหว่างดำรงตำแหน่งก็ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินคดีกับผู้ผู้นั้นตามมาตรา ๒๕๔ คือส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อสั่งให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินี้ตกเป็นของแผ่นดิน ดังนั้น ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่เพียงมาตรา ๒๕๒ (๑) คือยื่นบัญชี ๑ ขณะเข้ารับตำแหน่งเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชี ๑ ตามมาตรา ๒๕๒ (๒) คือเมื่อพ้นจาก

ตำแหน่งได้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ไม่มีข้อมูลจะตรวจสอบเปรียบเทียบได้ว่า ขณะเข้ารับตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่ง นักการเมืองผู้นั้นมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่าใด เพิ่มขึ้นโดยผิดปกติหรือไม่ เมื่อไม่มีข้อมูลเช่นนี้ ประธาน ป.ป.ช. ก็ไม่สามารถสรุปเรื่องให้อัยการสูงสุดได้และอัยการสูงสุดก็ไม่สามารถที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ฯ ตามมาตรา ๒๕๔ ได้ ดังนั้น มาตรา ๒๕๔ จึงไม่มีโอกาสได้ใช้บังคับ

ยิ่งกว่านั้น หากผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามมาตรา ๒๕๑ ไม่ยื่นบัญชี ฯ ตามกำหนดเวลา ในมาตรา ๒๕๒ หรือยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ฯ ซึ่งเป็นความผิด ตามมาตรา ๒๕๕ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ พ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองห้าปีนับแต่วัน พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๕ แทนที่ผู้ดำรงตำแหน่งจะอ้างเหตุในการไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือยื่นบัญชี ฯ ที่ไม่ถูกต้อง เพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ตั้งใจไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือไม่จงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ฯ ผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ดังกล่าว ซึ่งลาออกจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ ทันทีทำให้กลายเป็นผู้พ้นจากตำแหน่งทางการเมือง ถ้าแปลมาตรา ๒๕๕ ตามที่ผู้ถูกร้องอ้าง คือ มาตราดังกล่าวใช้กับผู้พ้นจากตำแหน่งแล้วไม่ได้ ศาลรัฐธรรมนูญก็จะไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ที่ไม่ลาออก จากตำแหน่งดังกล่าวได้ ซึ่งเท่ากับว่ามาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ นี้ไม่มีผลใช้บังคับได้ เจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญที่จะตรวจสอบความไม่สุจริตหรือผู้ที่หาประโยชน์ขณะดำรงตำแหน่งของนักการเมือง ตามมาตรา ๒๕๔ ก็จะไม่เป็นผลตามเจตนารมณ์ ถ้ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ตามที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างจริง ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติมาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ ไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะไม่มีโอกาส ใช้บังคับได้เลย

ข้อที่ ๓ ผู้ถูกร้องอ้างว่าคุณหญิงปรีดา เกษมสันต์ ณ อยุธยา กรรมการ ป.ป.ช. มีลักษณะ ต้องห้ามการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. เพราะดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด และบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด และยังเป็นลูกจ้างผู้จัดทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ ฯ ทำให้มติของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วตามคำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๔ ว่าคุณหญิงปรีดา ฯ ได้ลาออกจากกรรมการบริษัท วงศ์อมร ฯ แล้ว ไม่มีลักษณะต้องห้ามในการดำรง ตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นที่ว่าคุณหญิงปรีดา ฯ ได้ลาออกจากกรรมการ บริษัท วงศ์อมร ฯ แล้วหรือไม่อีก

ส่วนที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างว่าคุณหญิงปรียา ฯ เป็นลูกจ้างและกรรมการบริษัท เกษมวารมย์ จำกัด เพราะลงลายมือชื่อเป็นผู้ทำบัญชีงบดุลของบริษัท ฯ ประจำปี ๒๕๕๒ นั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่าคุณหญิงปรียา ฯ ได้ลาออกจากกรรมการบริษัท เกษมวารมย์ ฯ แล้ว และนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบการถอนชื่อคุณหญิงปรียา ฯ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เกษมวารมย์ ฯ และออกหนังสือรับรองให้เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๒ ซึ่งอยู่ภายในระยะเวลา ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมวุฒิสภา ดังนั้นจึงฟังได้ว่าคุณหญิงปรียา ฯ ได้ลาออกจากกรรมการบริษัท เกษมวารมย์ ฯ ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ส่วนปัญหาที่คุณหญิงปรียา ฯ เป็นลูกจ้างบริษัท เกษมวารมย์ ฯ หรือไม่นั้น คุณหญิงปรียา ฯ ชี้แจงว่า ไม่เคยเป็นลูกจ้างหรือรับค่าจ้างจากบริษัท ฯ แต่ที่ลงลายมือชื่อในงบดุลบริษัท ฯ ปี ๒๕๕๒ เพราะเป็นงบดุลระหว่างเดือนมกราคม ๒๕๕๒ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๒ ซึ่งคุณหญิงปรียา ฯ ลาออกจากกรรมการบริษัท ฯ ในเดือนเมษายน ๒๕๕๒ เป็นช่วงคาบเกี่ยวกับปีงบดุล ผู้ทำบัญชีชี้แจงว่าคุณหญิงปรียา ฯ ลงลายมือชื่อรับรองงบดุลที่คุณหญิงปรียา ฯ จึงลงลายมือชื่อในงบดุล เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าคุณหญิงปรียา ฯ ไม่ได้เป็นลูกจ้างบริษัท ฯ และได้ลาออกจากกรรมการบริษัท ฯ แล้วเช่นนี้ แม้คุณหญิงปรียา ฯ จะได้ลงลายมือชื่อในงบดุลของบริษัท ฯ ในฐานะกรรมการบริษัท ฯ ก็ตาม ก็ไม่ได้ทำให้คุณหญิงปรียา ฯ กลับมาเป็นกรรมการของบริษัท ฯ ได้อีก เพราะการแต่งตั้งกรรมการบริษัท นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๑ และมาตรา ๑๑๕๗ จะต้องแต่งตั้งโดยที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นและจะต้องนำไปจดทะเบียนต่อ นายทะเบียนด้วย คุณหญิงปรียา ฯ จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. แต่อย่างใด

ข้อที่ ๔ ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องเป็นองค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ มาใช้ได้ เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติรองรับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติมิให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๕ ไปใช้กับองค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ

มาตรา ๑๕ ของพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า “ถ้าปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม หรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่งการพ้นจากตำแหน่งเช่นว่านี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่”

เมื่อได้วินิจฉัยแล้วว่าคุณหญิงปรีญา ฯ ไม่มีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. ดังนั้น การประชุมของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่คุณหญิงปรีญา ฯ ร่วมประชุมย่อมสมบูรณ์ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าจะนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาใช้บังคับได้หรือไม่

ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องข้อที่ ๕ ข้อที่ ๖ และข้อที่ ๗ นั้น ผู้ถูกร้องอ้างว่าระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ยังมีผลใช้บังคับ และผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบ ฯ ดังกล่าวในข้อที่ ๒๐ และข้อที่ ๒๒ คือผู้ร้องไม่ให้โอกาสผู้ถูกร้อง นำพยานหลักฐานมาชี้แจงต่อผู้ร้อง และผู้ร้องมิได้ดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยภายใน ๓๐ วัน จึงต้องถือว่าคดีขาดอายุความ ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจที่จะรับไว้วินิจฉัยได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการตามวรรคหนึ่ง กำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบดังกล่าวให้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ใช้บังคับได้จนกว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจะมีผลใช้บังคับ” ซึ่งหมายความว่า ให้ใช้ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง จนกว่าจะประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ดังนั้น นับตั้งแต่วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ระเบียบดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไม่อาจนำมาใช้บังคับได้อีก และผู้ร้องมิได้ใช้ระเบียบดังกล่าวกับคดีนี้ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าระเบียบดังกล่าวข้อ ๒๐ และข้อ ๒๒ กำหนดว่าอย่างไรและผู้ร้องปฏิบัติฝ่าฝืนหรือไม่

ข้อที่ ๘ ผู้ถูกร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องมิได้ตั้งใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเพราะคู่สมรสของผู้ถูกร้องไม่ประสงค์จะแจ้งทรัพย์สินให้ผู้ถูกร้องทราบ ประกอบกับระยะเวลากระชั้นชิดมากทำให้ไม่มีเวลาในการตรวจสอบ

ปัญหานี้ได้วินิจฉัยแล้วว่า ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ข้อที่ ๕ ผู้ถูกร้องอ้างว่าผู้ร้องได้วางหลักการการใช้มาตรา ๒๕๕ ว่าการไม่แสดงรายการทรัพย์สิน ถ้าไม่ทำให้ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ก็มีใช้การขึ้นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เพราะเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ นั้น ต้องการจัดผู้ทุจริตในการบริหารบ้านเมือง จึงพึงได้ว่า ผู้ถูกร้องมิได้จงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ฯ เพราะการกระทำของผู้ถูกร้องมิได้ทำให้ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

เห็นว่ารัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริต จึงบัญญัติมาตรการต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และให้ผู้ร้องเป็นองค์กระทำการตามที่ดังกล่าว การให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เป็นมาตรการหนึ่งในหลายๆ มาตรการของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชี ฯ เมื่อเข้ารับตำแหน่ง ก็โดยมีเจตนารมณ์ให้บุคคลดังกล่าวแสดงความบริสุทธิ์ก่อนเข้ารับตำแหน่งว่า มีทรัพย์สินและหนี้สินเท่าใด และเมื่อพ้นจากตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแล้ว ให้ยื่นบัญชี ฯ อีก เพื่อแสดงความบริสุทธิ์อีกครั้ง และให้มีการตรวจสอบด้วยว่า ขณะดำรงตำแหน่งบุคคลดังกล่าวได้ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ ทำให้มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ โดยบัญญัติให้ผู้ร้องมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบว่า ผู้ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้การแสดงบัญชี ฯ เป็นมาตรการเบื้องต้นที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยมิได้คำนึงถึงว่าการยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบนั้น จะทำให้ผู้ยื่นได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์หรือไม่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ มีเจตนารมณ์ต้องการแต่เพียงให้ผู้ยื่นแสดงความจริงใจและบริสุทธิ์ใจต่อประชาชนโดยยื่นบัญชี ฯ แสดงความมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินขณะยื่นบัญชี ฯ เท่านั้น

ส่วนประเด็นที่ว่าถ้าผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๕ ผู้ถูกร้องจะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี นับตั้งแต่เมื่อใดนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนั้นแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง”

จะเห็นได้ว่ามาตรา ๒๕๕ วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่าหากไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕๕ กล่าวคือ
จงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
จะมีผล ๒ ประการ คือ ๑. ให้พ้นจากตำแหน่ง และ ๒. ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองห้าปี
ส่วนจะพ้นตำแหน่งเมื่อใดนั้น มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า สำหรับผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่
ในกรณีไม่ยื่นบัญชี ฯ ให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดยื่นบัญชี ฯ และกรณีจงใจยื่นบัญชี ฯ
ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วัน
ตรวจพบว่ามีการกระทำความผิด

ดังนั้นเมื่อผู้ถูกร้องไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕๕ ผู้ถูกร้องจะได้รับผล ๒ ประการ ดังกล่าวคือ
ให้พ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองห้าปี แต่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว
ผู้ถูกร้องจึงไม่ถูกบังคับให้พ้นจากตำแหน่งอีก ผู้ถูกร้องจึงได้รับผลประการที่สองเท่านั้น คือห้ามมิให้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองห้าปี แต่จะนับตั้งแต่วันที่ใดนั้น มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง
ซึ่งผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓ จึงต้องนับตั้งแต่วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่านายประยุทธ มหากิจศิริ ผู้ถูกร้อง จงใจยื่นบัญชีแสดง
รายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ โดยปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามมาตรา ๒๕๕
และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓

นายสุวิทย์ ธีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ